

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ В ОВОЧЕКОНСЕРВНОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ АПК ХЕРСОНЩИНИ

О.В.ДОБРОЗОРОВА – викладач

Економічно взаємовигідні відносини – одна з актуальних проблем, яка постає в теперішній час перед підприємствами різноманітних сфер АПК. Порушення традиційних економічних зв'язків між виробниками та переробниками сільськогосподарської продукції призводить до значних взаємних фінансових втрат.

Одним із заходів, що буде сприяти вирішенню цих проблем в овочеконсервному підкомплексі Херсонщини є створення агропромислових формувань за участю виробників сільськогосподарської продукції, переробних підприємств і підприємств торгівлі. В результаті, виробництво овочів, їх транспортування, переробка і реалізація з відокремлених ланок перетвориться на єдиний виробничий процес, що з економічної точки зору характеризується взаємною матеріальною зацікавленістю і відповідальністю всіх учасників агропромислового виробництва за результати діяльності – виробництво і реалізацію кінцевої продукції.

В умовах реальної інтеграції сільськогосподарського і промислового виробництва створюється синергічний ефект, що проявляється у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленим. Джерелами одержання агропромисловим формуванням синергічного ефекту є:

- істотне зменшення втрат сільськогосподарської продукції за рахунок зменшення розриву між її збиранням та промисловою переробкою;
- збільшення обсягу виробництва кінцевої продукції за рахунок утилізації нестандартної сільськогосподарської продукції;
- скорочення витрат на транспортування.

Слід також зазначити, що агропромислові формування одержують додатковий ефект, не пов'язаний з синергічним, завдяки виробництву і реалізації кінцевої продукції, адже остання завжди оцінюється вище, ніж сировина. В умовах відокремленого виробництва його одержують переробні підприємства, тим часом як суто аграрні позбавлені можливості поліпшувати свій фінансовий стан за рахунок цього виду ефекту.

Ідея створення інтегрованих агропромислових формувань в області не нова. Ще в 1993р. на базі ВАТ "Херсонський консервний комбінат" була створена асоціація "Консервовоч", в яку ввійшли крім переробного підприємства, фірма Грандпромінвест, а також

десять господарств Білозерського, Дніпровського та Цюрупінського районів Херсонської області.

Така форма співпраці повинна була розширити виробничі та господарські можливості членів асоціації, підвищити ефективність використання матеріальних, фінансових та сировинних ресурсів. Овочівникам забезпечити гарантований ринок збуту і можливість приймати участь в розподілі прибутків, консервному підприємству – стабільну сировинну зону, а значить, можливість прогнозувати та планувати свою діяльність.

Деякі кроки в цьому напрямку були зроблені. Консервний комбінат придбав та передав в оренду сільськогосподарським підприємствам сіялку точного висіву томатів "Агрікало-Італі" вартістю 756 грн., комбайн для збирання помідорів фірми "Гуареллі" вартістю 7030 грн., комбайн для збирання зеленого горошку фірми "FMC" вартістю 213900 грн. А також кожний рік переробне підприємство під майбутній врожай частково забезпечувало овочівників паливно-мастильними матеріалами, гербіцидами, пестицидами, насінням. Для того, щоб гарантувати собі якісну сировину в 1998р. комбінат закупив для господарств області насіння зеленого горошку – 58,5 т та насіння томатів – 406 кг.

Але, не дивлячись на все позитивне, що було зроблено завдяки створенню асоціації, її роботу можна оцінити як незадовільну. Вона не виконала головної мети – налагодити довгострокові, основані на довірі та поваги взаємовигідні зв'язки між виробниками сільськогосподарської продукції та її переробником. Навпаки, керівництвом цих структур постійно порушувалися угоди, з метою покращити свій фінансовий стан за рахунок іншого.

Наприклад, комбінат при розрахунках з господарствами постійно занижував якість овочів, відносячи до нестандарту та браку від 20 до 30% продукції. Розраховувався зі своїми партнерами, не залежно від наявності грошових коштів, переважно бартером. Обіцяна аграрникам участь в розподілі прибутків, як потім з'ясувалось, була обманом – ніхто не збирався прислуховуватись до думки власника 12% акцій комбінату. Але господарства "не залишилися в боргу". Вони дозволяли собі, отримавши від комбінату насіння помідорів та зеленого горошку, не здати на переробку жодної тонни цих культур.

Але, крім вище названих причин, були ще такі, якими зацікавилися навіть правоохоронні органи. Це сталося після чергової перевірки заводу податковою адміністрацією, в результаті якої було виявлено, що розрахунковий рахунок асоціації керівництвом комбінату використовується в якості сховища доходів від кредиторів, а гроші з

нього не завжди використовуються за призначенням. Тому в серпні 1998р. новим керівництвом було прийнято рішення про ліквідацію асоціації.

Таким чином, такого роду агропромислові формування тільки дискредитують ідею інтеграції. Відчуваючи безнаказанність своїх дій, деякі керівники підприємств готові на злочин заради швидкої вигоди для себе. Але вони забувають, що довіру за гроші не купляють, її заробляють роками. І якщо сьогодні консервний комбінат поступає некоректно зі своїми постачальниками, то завтра може залишитися на самоті.

Для попередження подібних помилок та розробки рекомендацій щодо вдосконалення роботи агропромислових формувань нами було проведено дослідження. Використовувався метод експертних оцінок. В якості експертів виступали голови сільськогосподарських підприємств, головні бухгалтери та економісти, керівники ВАТ "Херсонського консервного комбінату" і підсобних переробних цехів, а також начальники відділів Облсільгоспуправління.

З приводу ключового питання "Що заважало роботі асоціації?" думки респондентів розподілилися слідуючим чином (рис 1.)

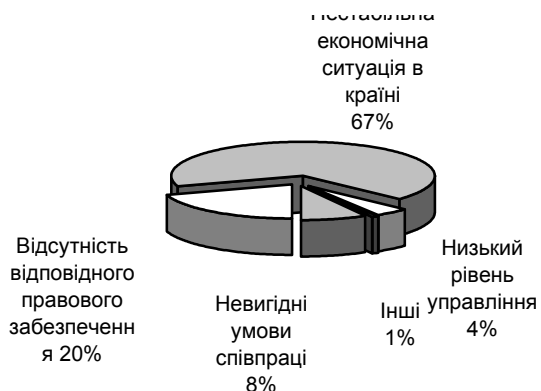

Рисунок 1. Думки експертів, щодо причин незадовільної роботи асоціації "Консервовоч"

Більшість опитуваних (87%) головними причинами незадовільної роботи асоціації та підприємств овочеконсервного підкомплексу Херсонщини вважають зовнішні фактори – нестабільна економічна та політична ситуація в країні та відсутність відповідної законодавчої бази.

Досить цікавою є думка фахівців з оцінки стану та перспективності діяльності ВАТ "Херсонський консервний комбінат". Майже всі учасники опитування (98%) назвали його роботу задовільною, а комбінат сучасним та перспективним.

Щодо перспектив майбутньої співпраці виробників та переробників овочевої продукції, то тут думки експертів розбігаються. Якщо керівники аграрних підприємств бачать можливість спільної роботи тільки через участь в розподілі кінцевих прибутків (70% хочуть мати акції комбінату), то керівники переробних підприємств вважають, що в нинішній ситуації кожен повинен розраховувати на власні сили.

Головним фактором, який може стабілізувати ситуацію в овочеконсервному підкомплексі Херсонщини, респонденти назвали державну підтримку (90% опитаних).

Таким чином, створення агропромислових формувань пов'язане з великими труднощами, які виникають завдяки невмінню підприємств домовлятися, йти на поступки, в результаті програють всі. Треба зазначити, що більшість керівників цих підприємств ще досі сподіваються на державну фінансову допомогу і ховають власну некомпетентність або шахрайство за фразою "складна економічна ситуація в країні". Ситуація справді досить складна – не діють закони, надмірно великі податки, але її подолати можливо завдяки впровадженню принципів взаємодопомоги та порядності на всіх рівнях.

Велике значення в функціонуванні агропромислових формувань має визначення долі кожного учасника в кінцевому прибутку. Господарства, що постачають овочі на переробні підприємства, нерідко вимушені миритися з умовами взаєморозрахунків, що диктуються їм заводами.

Роздрібні ціни на овочеві консерви та соки вже багато років у декілька разів перевищують закупівельні ціни на овочі, з яких вони виробляються. Наприклад, півлітрова баночка кетчупу коштує від 2 до 4 грн., а закупівельна ціна 1 кг томатів дорівнюється 12-18 копійок. Рівень рентабельності виробництва овочевих консервів в області досягає 20-40%, а виробництво безпосередньо овочів останні три роки збиткове, рівень рентабельності в період з 1996 по 1998р.р. складав в середньому – 17%. Тому, з метою стимулювання всіх виробничих структур, що мають відношення до одержання готової продукції (від аграрних до переробних підприємств), необхідно здійснювати перерозподіл прибутків, одержуваних від реалізації овочевих соків, консервів, кетчупів та ін., між усіма учасниками цього ланцюга. Такий розподіл, на нашу думку, можна проводити